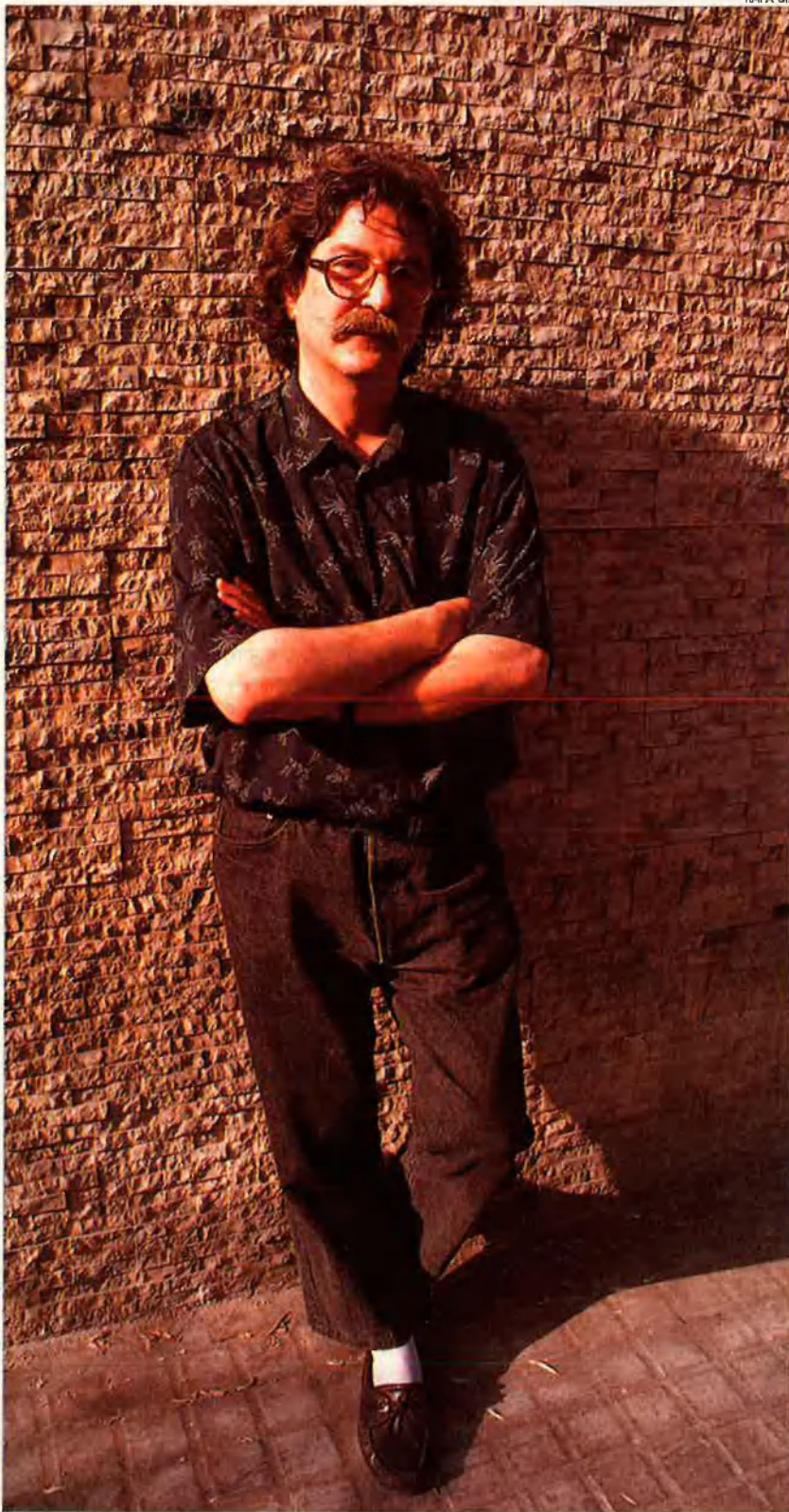

Tradicions de

RAFA GIL

La pròxima primavera, els Tallers de Música Popular editaran el 22è volum sonor d'una col·lecció que va de la curiositat a la conservació.

Han editat 21 LP en menys de 10 anys. No són internacionalment coneguts en els circuits discogràfics comercials. El seu estil no és el rock ni cap altre tipus d'acord nascut de la cultura urbana. Ells són ben lluny d'això! Els Tallers de Música Popular no canten ni toquen ni ballen. Enregistren les restes sonores d'una cultura popular valenciana que es va perdent dia a dia, diluïda sota els sons i compassos amb reminiscències d'emissió radiogràfica de sobretaula; o que adopten, amb la intenció conservadora que caracteritza els grups de danses i cants populars, el refinament i el barroquisme d'una actitud folkloritzant.

Però els Tallers de Música Popular no busquen principalment la preservació de les lletres perquè aquestes ja han estat recollides amb anterioritat en cançoners confeccionats des d'iniciatives privades, com és el cas del *Cançoner de la Província de València* de Salvador Seguí; o bé institucionals, com els *Quaderns de Música Folklorica* que va publicar la Diputació de València en les seues edicions d'Alfons el Magnànim. Les lletres –i ha quedat ben demostrat amb el pas del temps– sí que es transmeten, de generació en generació, a través d'un canal sonor més o menys adulterat. Per tant, els Tallers volen ser, abans que res, un projecte de museu en forma de vinil, casset o disc compacte, espai de conservació dels diferents estils de llenguatge musical que freqüentaren, no fa més de mig segle, la ruralia del País Valencià.

I, des de l'any 1985, els Tallers de Música Popular, en la seua "arqueologia musical", es proposen com la línia directa amb una tradició valenciana cada vegada més enterrada sota el caràcter homogeneïtzant dels mitjans de comunicació.

Escolars o etnomusicòlegs? El projecte dels Tallers va ser, en els seus inicis, una iniciativa principalment escolar. Vicent Torrent, el seu promotor –i ànima del mític Al Tall– alternava, a principis de la dècada dels 80, la

Vicent Torrent. L'incombustible perseguidor de fragments sonors del passat, aposta avui per la formació d'etnomusicòlegs al País Valencià.

llarga durada

seua tasca professional de mestre en una escola de Benifaió (la Ribera Alta) amb la incombustible passió per la música tradicional valenciana. Com a conseqüència d'una experiència, presumptament sense importància, Torrent va trobar la solució per a recopilar aquesta tradició sonora, que si no era la idònia sí que era la més indicada en les circumstàncies que s'hi donaven en aquell moment. D'una banda, per la seua activitat extralaboral i la seua col·laboració en grups de música popular—primer, València Folk; més tard, Al Tall—Vicent Torrent havia sentit ja la necessitat d'editar una col·lecció de música tradicional amb suport sonor a fi d'assimilar i reproduir amb fidelitat les diverses formes de llenguatge musical valencià. Per altra banda, ell, que donava classes de música als cursos superiors d'Educació General Bàsica, va proposar, de manera gairebé fortuïta, als alumnes d'enregistrar a la gent gran del poble un parell de cançons. La idea va donar resultats inesperats: els alumnes, motivats per aquest “treball de camp” van aportar una documentació valuosa. Del material enregistrat, una gran quantitat no havia estat recopilat ni en cançoners ni en cap altre document escrit. “Aquesta experiència—declara Torrent— em va obrir els ulls i em va decidir a preparar una campanya seriosa de recopilació de cançons arreu de les escoles de tot el País Valencià”. La proposta arribava per escrit un any més tard, el 1985, a la Conselleria de Cultura. La Conselleria d'Educació va valorar-ne la importància escolar de la campanya i la va patrocinar fins 1991.

El fet de treballar a partir d'escoles tenia un triple avantatge. Mentre que els xiquets se sensibilitzaven amb una cultura que era la seua, els Tallers de Música Popular disposaven d'uns recopiladors de poca edat, apassionats per una experiència innovadora i amena. “Pentinaven” la totalitat del territori valencià d'una manera original i superant la falta de mitjans econòmics i de personal especialitzat que patia —i pateix, encara avui— el País Valencià. Finalment, els informadors no havien de suportar la pressió i el respecte que causa, en aquests casos, la presència de personal adult especialitzat en temes d'etnomusicologia. Així s'aconseguia una desinhibició que permetia desenterrar, amb la més absoluta naturalitat —i ancestralitat— materials del passat.

Com que tot té el seu revers, pel fet que els agents foren aquests petits etnomusicòlegs sense formació científica, les gravacions contenien cançons populars, però també altres mostres del passat resumides en versions sin-

Dances guerrereres de la Todolella. Els balls i les danses es conserven, així com les lletres de cants i cançons. No obstant, la manera de cantar-los, els llenguatges musicals valencians desapareixen sota el refinament d'un barroquisme folkloritzant.

gulars d'“Angelitos negros” d'Antonio Machín o de l'emblemàtic “Tatuaje” de Concha Piquer.

Aquestes campanyes escolars, promogudes des de la Conselleria d'Educació, pagaven allora un altre preu, més elevat que el suplici d'haver d'escoltar els refilets de cantants d'anar per casa o de cambra de bany: “Aquesta campanya escolar corria el risc de ser canviada l'any següent per una campanya d'higiene dental”, declara Josemi Sánchez, coordinador dels Tallers.

La Fonoteca de materials, línia directa amb la tradició. El resultat visible dels Tallers de Música Popular, la seua materialització en forma de vinil té un nom: “Fonoteca de materials”. Aquesta col·lecció recopilatòria amb els 21 volums ja publicats trau a la llum, per al curiós i el científic, mostres en extinció de cultura popular valenciana cantada. Si els primers treballs, que representen el gros de la producció de la Fonoteca —els deu primers discos van ser editats entre el 1985 i el 1989—, havien estat compilats amb relativa diligència, de manera més o menys anàrquica, i recullen mostres d'estils diversos; els més recents, per contra, s'organitzen monogràficament, per estils, comarques o pobles. Així doncs, el 20è ha estat dedicat a les campanes de la vuitava del Corpus de València; o el darrer, a les danses guerrereres de la Todolella. Finalment, el que està en preparació oferirà una àmplia panoràmica de les danses de carrer de la Vall

ARXIU

La dificultat del treball de camp. Tanmateix, aquesta tasca contrasta amb la predisposició dels enquestats.

d'Albaida, popularment conegudes com "dances".

En les tasques de recerca etnomusicològica que es van efectuar per pobles i comarques, la intuïció dels entesos va jugar en contra seu. Vam establir unes preferències geogràfiques, afirma Torrent, a través de les quals, i, tot cal dir-ho, de manera intuïtiva, vam pensar que trobaríem un material que encara avui és verge. Però, en nombrosos casos, els resultats contradeien les previsions. Pensàvem que en les comarques del Maestrat i dels Ports trobaríem una bona quantitat de material de bona qualitat. Però, per a sorpresa nostra, com que aquestes comarques han patit una forta emigració, els costums han viatjat, molt sovint, amb aquells que se n'anaren a fer fortuna a zones industrials. Per contra, en pobles grans i que han tingut una aflluència d'immigració, com ara Alaquàs o la Vall d'Uixó, en els quals buscar restes ancestrals seria com buscar una agulla en un paller, s'ha donat el cas d'aconseguir mostres sorprenents. Per tant, les tasques de recerca no són una cosa matemàtica; superen les prediccions."

Noves orientacions per a nous Tallers.

El 1991, els Tallers van posar en pràctica per darrera vegada les campanyes escolars de recopilació de música popular. Passaven aleshores, en una de tantes reestructuracions institucionals, a pertànyer a la Conselleria de Cultura i abandonaven, si no definitivament, sí de manera temporal, els tractes amb les escoles. Des de llavors, els Tallers de Música Popular han continuat buidant la infinitat de cintes enregistrades pels alumnes de Bàsica.

Però, especialment, a banda de presentar la seua experiència amb xiquets en congressos internacionals d'etnomusicologia, com és el cas del de Trento, els Tallers han sentit que ha arribat el moment -i la necessitat- d'encetar una nova dinàmica de formació d'especialistes en aquesta branca de l'etnologia. La manca de personal especialitzat es fa palesa: i n'és una bona mostra la precarietat que representa el fet que únicament tres persones fixes, i mitja dotzena de metres quadrats, componguen la plantilla d'uns Tallers que recopilen, a tall de centre de dades, la informació que congelen alumnes d'Educació General Bàsica en els seus magnetòfons des de qualsevol punt del País Valencià. Per aquesta raó, i donat que els adeptes a aquesta ciència no abunden a Europa -tot al contrari- s'ha previst la formació, embrionària de moment, d'un seminari d'etnomusicologia el qual, en un principi, seria organitzat des de l'àmbit universitari. Però, tot això encara són projectes. De moment, pensen a recollir les tradicions en llarga durada.

Eliseu T. Climent